Reactie van de Burger Alliantie Gulpen-Wittem (BAGW)

op de concept-Verordening Maatschappelijke Ondersteuning Gulpen-Wittem 2026

1. Inleiding

De Burger Alliantie Gulpen-Wittem (BAGW) dankt college en raad voor de mogelijkheid om te reageren op de voorliggende conceptverordening Maatschappelijke ondersteuning. Wij onderschrijven het belang van een actueel kader waarmee inwoners die ondersteuning nodig hebben kunnen rekenen op passende hulp en een inclusieve samenleving.

Onze zorg is echter dat de verordening in de huidige vorm te smal is ingestoken. Ze vertrekt vanuit een eenzijdig mensbeeld (zie hieronder) en bevat, mede daardoor, onvoldoende garanties voor daadwerkelijke toegankelijkheid, inclusie en inwonersparticipatie. Daarmee dreigt de verordening niet alleen onder de lat van de Wmo 2015 te blijven, maar ook achter te lopen bij de verplichtingen uit het VN-Verdrag Handicap.

2. Proces en participatie

2.1 Rol van de Denktank Sociaal Domein

De verordening verwijst naar het advies van de Denktank SD. Dit orgaan vervult een nuttige klankbordfunctie, maar kan onmogelijk de participatie van alle inwoners vertegenwoordigen. De Denktank is beperkt van samenstelling, adviezen zijn niet bindend en vaak summier verwerkt. Nadere opmerking: het advies van de Denktank is niet als bijlage bij de verordening gevoegd. Dat maakt het moeilijk om te beoordelen hoe het advies daadwerkelijk is verwerkt.

2.2 Digitale inspraak via

doemee.gulpen-wittem.nl

Digitale inspraak wordt pas geopend ná ambtelijke voorbereiding en bestuurlijke accordering. Dat betekent dat inwoners uitsluitend kunnen reageren op een eindproduct. Dit is reactieve consultatie, geen echte co-creatie.

2.3 Wettelijk kader

Artikel 2.1.3 Wmo 2015 verlangt dat inwoners structureel worden betrokken bij beleidsontwikkeling. Dit vereist méér dan een laat consultatiemoment; het vergt betrokkenheid vanaf de ontwerpfase.

Voorstel BAGW:

- Richt een Adviesraad Inclusie & Toegankelijkheid in, aanvullend op de Denktank SD, met een structurele rol voor ervaringsdeskundigen. Hierbij kan worden voortgebouwd op de groep mensen die [redacted] ambtenaar Team Samenleving) reeds heeft samengesteld.
- Leg in de verordening vast dat inwoners vanaf de ontwerpfase meedenken en meedoen.
- Maak (digitale) participatie een doorlopend proces, niet enkel sluitstuk.

3. Mensbeeld als basis van beleid

3.1 Analyse

Uit de inleiding blijkt een sterk eenzijdig en beoordelend mensbeeld:

- Zelfredzaamheidsmodel: de inwoner moet eerst zelf problemen oplossen.
- Netwerkmodel: daarna moet men het eigen netwerk aanspreken.
- Cliëntmodel: pas in laatste instantie komt de gemeente in beeld.

Het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP) heeft in Mensbeelden bij Beleid (2022) gewaarschuwd dat zulke eenzijdige mensbeelden leiden tot uitsluiting, wantrouwen en onrealistisch beleid. Mensen zijn niet altijd rationeel of zelfredzaam, netwerken zijn niet altijd beschikbaar, en kwetsbaarheid is een normaal onderdeel van het menselijk bestaan. Maatwerk mede vanuit het hart is daardoor onontbeerlijk!

Zoek het zelf maar uit

"Op de gemeentelijke website bij het Wmo-loket las ik: 'Heeft u zorg of ondersteuning nodig? Kijk eerst in uw eigen omgeving. Grote kans dat familie, vrienden of buren u kunnen helpen.' Mijn eerste reactie was: dat is lekker makkelijk! Met andere woorden: zoek het zelf maar uit."

Inwoner Gulpen-Wittem

Wat dit laat zien: de normatieve volgorde (eerst zelf, dan netwerk, dan pas gemeente) voelt als ontmoedigingsbeleid. Juist wie kwetsbaar is, ervaart hierdoor drempels om een hulpvraag in te dienen.

3.2 Stille ideologie

Het probleem is dat deze eenzijdige aannames niet worden benoemd of besproken: er sluipt daardoor een stille ideologie de verordening in. Daarmee wordt een politieke keuze over de rol van de overheid gepresenteerd als vanzelfsprekend.

Voorstel BAGW:

- Expliciteer in de verordening welk mensbeeld (liefst breed!) gekozen wordt.
- Toets dit aan de vraag: welke inwoners passen níet in dit beeld en welke gevolgen heeft dat?
- Vervang beoordelende instructies ("de inwoner doet zelf wat hij kan") door inclusieve uitgangspunten: ieder mens heeft recht op ondersteuning wanneer nodig.

4. Toegankelijkheid en inclusie

4.1 Koppeling VN-Verdrag Handicap ontbreekt

Hoewel in de overwegingen het belang van een inclusieve samenleving genoemd wordt, ontbreekt een verplichte koppeling met het VN-Verdrag Handicap (art. 9: toegankelijkheid gebouwen, vervoer, voorzieningen). Dit verdrag is sinds 2016 in Nederland van kracht en moet leidraad zijn.

4.2 Concrete voorzieningen ontbreken

Basisvoorzieningen, zoals bijv. rolstoeltoegankelijke toiletten in gemeentelijke gebouwen of bij gesubsidieerde accommodaties, worden nergens gegarandeerd. Zonder zulke randvoorwaarden is inclusie een lege belofte. Gehandicapte parkeerplaatsen dienen bij openbare locaties als horeca, winkels, huisarts, apotheek, sportschool, scholen, zwembad op de juiste plaats en veilig ingericht te worden.

Voorstel BAGW:

- Verwijs expliciet naar het VN-Verdrag Handicap in de verordening.
- Veranker een toegankelijkheidsparagraaf: toets alle gemeentelijke projecten (openbare ruimte, gebouwen, evenementen) op toegankelijkheid voor alle inwoners en bezoekers met welke beperking dan ook.
- Leg o.a. vast dat gemeentelijke en gesubsidieerde gebouwen minimaal één rolstoeltoegankelijk toilet hebben.

Toegankelijkheid in praktijk

"Openbare ruimte, gebouwen en evenementen moeten toegankelijk zijn voor rolstoelen en scootmobielen. Basisvoorzieningen zoals rolstoeltoegankelijke toiletten dienen ook geschikt te zijn voor scootmobielgebruik én een tweede persoon die hulp kan bieden. Daarom is een minimale afmeting van invalidentoiletten van 3 bij 3 meter noodzakelijk."

Inwoner(s) Gulpen-Wittem

Wat dit laat zien: zonder harde normen blijft inclusie een papieren belofte. Alleen met concrete voorzieningen wordt zelfstandige en veilige deelname voor mensen met een beperking gegarandeerd.

5. Individuele voorzieningen

5.1 Gebruikelijke hulp en mantelzorg

De criteria leggen een zware verantwoordelijkheid bij huisgenoten en mantelzorgers, met risico op overbelasting. Dat staat op gespannen voet met art. 2.3.5 Wmo 2015 (maatwerkvoorzieningen afgestemd op de situatie van de cliënt).

5.2 Vervoer en mobiliteit

De nadruk op collectief vervoer (Omnibuzz) als standaardvoorziening beperkt de ruimte voor maatwerk. De wet verlangt juist dat maatwerkvoorzieningen aansluiten bij persoonlijke omstandigheden. Collectief vervoer is nl. lang niet voor iedereen geschikt, haalbaar, of wenselijk.

Scootmobiel in de regen

"Ik wilde voor mijn broer een scootmobiel aanvragen via de gemeente. Dat kon alleen via een 'scootmobielpool'. Je moest vooraf een dag en tijd reserveren. Omdat het gebruik afhankelijk is van het weer, liep mijn broer het risico dat het scootmobiel ongebruikt in de gang zou staan en de volgende dag alweer werd opgehaald. Uiteindelijk hebben wij – met hoge kosten – zelf een scootmobiel gekocht."

Inwoner Gulpen-Wittem

Wat dit laat zien: maatwerk ontbreekt, collectieve voorzieningen zijn niet altijd passend, en goedkoop beleid leidt in de praktijk tot dure en oneerlijke oplossingen voor inwoners.

5.3 Sportvoorzieningen

De driejaarsbeperking voor sportrolstoelen is te rigide en houdt onvoldoende rekening met intensief gebruik of veranderende behoeften.

Voorstel BAGW:

- Hanteer ruimere criteria bij beoordeling van mantelzorg en gebruikelijke hulp.
- Bied inwoners meer keuzevrijheid in (soms meerdere) vervoersoplossingen.
- Sta uitzonderingen toe op de driejaarsregel voor sportvoorzieningen.

6. Kwaliteit, toezicht en rechtsbescherming

6.1 Kwaliteitsbewaking

De Wmo 2015 (art. 3.1) verplicht gemeenten om kwaliteitseisen vast te leggen. In de verordening is dit slechts summier uitgewerkt.

6.2 Klachten en second opinions

Hoofdstuk 5 Wmo 2015 verlangt een laagdrempelige klachtenregeling. De verordening noemt dit slechts globaal. Second opinions worden niet onafhankelijk genoeg geborgd.

Het mantelzorgcompliment

"Op aanraden van een ambtenaar vroeg ik het mantelzorgcompliment aan. Ik kreeg een automatisch ontvangstbericht en daarna bleef het stil. Pas na herhaald aandringen vlak voor Kerst kreeg ik bericht en de uitbetaling. Het had ook een afwijzing kunnen zijn, maar een simpel bericht was er al die tijd niet."

Inwoner Gulpen-Wittem

Wat dit laat zien: communicatie is cruciaal. Onzekerheid ondermijnt vertrouwen en waardering voor mantelzorgers. Een laagdrempelige en voorspelbare procedure is noodzakelijk.

Voorstel BAGW:

- Veranker structurele kwaliteitsmonitoring met input van (betreffende) cliënten en ervaringsdeskundigen.
- Regel onafhankelijke second opinions door externe deskundigen.

- Verplicht aanbieders tot periodieke evaluatieve rapportages over toegankelijkheid en inclusie.

7. Conclusie

De conceptverordening Wmo 2026 is een stap vooruit, maar in de huidige vorm te beperkt.

Goedkoop is duurkoop

"De gemeente kiest vaak de goedkoopste oplossing. In de praktijk betekent dat dat mensen zelf extra kosten maken of dat de voorziening niet aansluit. Goedkoop blijkt dan duurkoop."

Inwoner Gulpen-Wittem

Wat dit laat zien: beleid moet gericht zijn op passende ondersteuning, niet op minimale kosten. Maatwerk vanuit de situatie van de inwoner voorkomt dat problemen verschuiven en erger worden.

- Participatie: te smal en te laat georganiseerd.
- Mensbeeld: eenzijdig en normatief, met risico op uitsluiting.
- Inclusie: papieren ambitie zonder concrete waarborgen.
- Kwaliteit: onvoldoende uitgewerkt.

BAGW stelt voor de verordening aan te passen vóór vaststelling. Dat betekent:

- meer en vroegere inwoners- en cliëntenparticipatie,
- expliciete verankering van inclusie en brede toegankelijkheid,
- erkenning van pluriformiteit in mensbeelden,
- en betere waarborgen voor kwaliteit en rechtsbescherming.

Alleen zo ontstaat een verordening die recht doet aan de geest van de Wmo, aansluit bij het VN-Verdrag Handicap, en inwoners van Gulpen-Wittem vertrouwen geeft dat zij – wanneer het erop aankomt – kunnen rekenen op een overheid die naast hen staat in plaats van tegenover hen.

Artikelgewijze toelichting Burger Alliantie Gulpen-Wittem (BAGW)

Concept-Verordening Maatschappelijke Ondersteuning Gulpen-Wittem 2026

Artikel 1 (Begripsbepalingen)

Observatie:

- Het begrip ‘algemeen gebruikelijke voorzieningen’ is vaag en laat ruimte om cruciale voorzieningen (bv. aangepaste toiletten) buiten de gemeentelijke verantwoordelijkheid te plaatsen.
- Het begrip ‘gebruikelijke hulp’ legt impliciet een zware last bij mantelzorgers.

Voorstel:

- Definieer algemeen gebruikelijk expliciet en sluit basisvoorzieningen voor toegankelijkheid (rolstoeltoiletten, drempelhulpen, liften, etc.) hiervan uit.
- Voeg een bepaling toe dat gebruikelijke hulp niet mag leiden tot structurele overbelasting van mantelzorgers.

Artikel 2 t/m 4 (Uitgangspunten, zelfredzaamheid, participatie)

Observatie:

- Sterk beoordelend mensbeeld: eerst zelf, dan netwerk, dan pas gemeente.
- Geen erkenning van diversiteit in doevermogen en kwetsbaarheid.
- Artikel 2.1.3 Wmo 2015 verplicht gemeenten regels te stellen voor inwonersparticipatie bij beleidsontwikkeling; dit is niet uitgewerkt en moet dus nog gebeuren.

Voorstel:

- Voeg een bepaling toe dat de gemeente uitgaat van pluriformiteit in mensbeelden, conform SCP-rapport Mensbeelden bij beleid.
- Leg vast dat kwetsbaarheid een normaal aspect van menselijk leven is en dat ondersteuning een recht is, geen gunst.
- Veranker structurele inwoners- en cliëntenparticipatie: inspraak vanaf ontwerpfase, niet enkel achteraf via consultatie.

Artikel 5 e.v. (Meldingen, aanvragen, onderzoek)

Observatie:

- Het proces legt nadruk op bewijslast bij de inwoner (aantonen dat eigen netwerk niet volstaat).
- Geen waarborg voor onafhankelijke cliëntondersteuning.

Voorstel:

- Neem op dat cliëntondersteuning kosteloos en onafhankelijk beschikbaar is vanaf het eerste contact.
- Leg vast dat de bewijslast niet eenzijdig bij de inwoner ligt: gemeente heeft een zorgplicht tot objectieve beoordeling.

Artikel 7 e.v. (Maatwerkvoorzieningen)

Observatie:

- Maatwerk wordt beperkt door standaardoplossingen (bv. collectief vervoer).
- Sportvoorzieningen: één keer per drie jaar een sportrolstoel, zonder uitzondering.

Voorstel:

- Leg vast dat maatwerkvoorzieningen altijd worden afgestemd op individuele omstandigheden en mogelijkheden (art. 2.3.5 Wmo 2015).
- Voeg flexibiliteit toe: uitzonderingen mogelijk op de driejaarsregel voor sportvoorzieningen bij intensief gebruik of gewijzigde situatie.
- Geef ruimte voor keuzevrijheid in vervoersoplossingen, ook als dat hogere kosten betekent mits gemotiveerd.

Artikel 11 e.v. (Kwaliteit, toezicht, klachten)

Observatie:

- Kwaliteitsmonitoring aanbieders onvoldoende uitgewerkt.
- Klachtenprocedure slechts summier benoemd.
- Second opinions zijn niet onafhankelijk genoeg.

Voorstel:

- Veranker structurele kwaliteitsmonitoring, met input van cliënten en ervaringsdeskundigen.
- Leg een laagdrempelige klachtenregeling vast, conform hoofdstuk 5 Wmo 2015.
- Maak second opinions onafhankelijk door inbreng van externe deskundigen.
- Verplicht aanbieders periodiek te rapporteren over toegankelijkheid en inclusie.

Artikel 15 e.v. (Toegankelijkheid en inclusie)

Observatie:

- Toegankelijkheid en inclusie worden slechts in de overwegingen genoemd, niet bindend uitgewerkt.
- Geen verwijzing naar VN-Verdrag Handicap.

Voorstel:

- Voeg een apart artikel Toegankelijkheid toe:
    - Verwijzing naar VN-Verdrag Handicap als toetsingskader.
    - Verplichte toegankelijkheidstoets bij alle gemeentelijke projecten.
    - Minimale norm: alle gemeentelijke en gesubsidieerde accommodaties hebben een rolstoeltoegankelijk toilet.

Artikel 20 e.v. (Slotbepalingen)

Observatie:

- Geen evaluatie- of terugkoppelingsverplichting richting inwoners.
- Geen koppeling met periodieke beleidsmonitoring.

Voorstel:

- Leg vast dat de verordening elke drie jaar wordt geëvalueerd met actieve betrokkenheid van inwoners en ervaringsdeskundigen.
- Publiceer jaarlijks een Toegankelijkheids- en Inclusiemonitor.

Conclusie

De huidige conceptverordening is te smal ingestoken en schiet tekort in drie kernpunten:

1. Participatie: te laat en te beperkt.
2. Mensbeeld: eenzijdig, normatief en niet inclusief.
3. Toegankelijkheid en kwaliteit: onvoldoende concreet uitgewerkt.

BAGW stelt voor bovenstaande voorgestelde aanvullingen, cq. suggesties door te voeren, zodat de verordening niet alleen juridisch klopt, maar ook daadwerkelijk recht doet aan de geest van de Wmo en het VN-Verdrag Handicap.

Gulpen, 2 oktober 2025

Werkgroep WMO Burger Alliantie Gulpen-Wittem